UCRAINENII DIN ROMÂNIA. ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA UNEI LUCRĂRI RECENTE

Victor Vascenco

Rândurile de mai jos, consacrate prezentării de ansamblu a elementului ucrainean din perimetrul carpato-danubian, se datorează unei lucrări originale de dialectologie slavă orientală: *Українські говори Румунії* (*Graiurile ucrainene din România*) [1].[1]

Monografia a apărut recent în patru centre editoriale: Edmonton şi Toronto (Canada), New York (S.U.A.) şi Lvov (Ucraina), autorii ei fiind doi dialectologi cunoscuți, Nicolae Pavliuc şi Ion Robciuc, profesori universitari şi totodată cercetători ştiințifici, primul în Canada, cel de-al doilea în România. Cartea este rezultatul unei colaborări ştiințifice de lungă durată dintre Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" din Bucureşti şi Universitatea din Toronto, capitala provinciei canadiene Ontario.

Vom prezenta, în cele ce urmează, o serie de observații structurate sub forma a şase secvențe, în care se îmbină aspectele de căpătâi ale lucrării, cu o seamă de considerații strict personale: *Mărturii statistice; Configurația graiurilor ucrainene; Ucrainenii în toponimie; Structura graiurilor; Textele dialectale; Ucrainenii şi lipovenii: elemente situaționale comune; Însemnătatea studiului realizat de lingviştii Nicolae Pavliuc şi Ion Robciuc* (în continuare – monografie).

[1] Cifrele incluse în paranteze drepte indică, aici şi în continuare, lucrarea corespunzătoare din lista de izvoare de la sfârşitul articolului şi, la rigoare, pagina respectivă.

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

Mărturii statistice

Ucrainenii constituie una din cele 19 minorități naționale reprezentate în Parlamentul României [4, p. 44] şi, potrivit recensământului populației efectuat în 1992, numărul lor se ridică la 65.764 de persoane [6, p. 30]. Au declarat însă ca având limba maternă ucraineana un număr mai mic de persoane, şi anume 60.482. Pentru comparație vom menționa că ruşii lipoveni, care sunt consangvini ai ucrainenilor, în sensul că aparțin şi ei masivului etnic slav oriental, reprezintă, potrivit datelor recensământului menționat, 38.606 de persoane, iar, după limba maternă, numai 30.417 de suflete. Constatăm aşadar că la ambele etnii există tendința de a se declara drept limbă maternă româna.

Din acest motiv, care duce formal la micşorarea numărului de vorbitori etnici, au existat încercări de a pune la îndoială veracitatea recensămintelor oficiale, mai ales a ultimelor două (din 1977 şi 1992) [5, p. 23], ceea ce, în privința recensământului din urmă, efectuat în condiții posttotalitare, ne pare a fi incorect: „Laut rumänischer Verfassung kann sich jeder seine ethnische Zugehörigkeit assuchen. Man hätte durchgehen lassen müssen, dass ich mich nicht als Deutscher, sondern als Eskimo deklariere" (Potrivit constituției româneşti, fiecare are posibilitatea să-şi declare apartenența etnică. S-ar putea admite, în consecință, ca eu să nu mă declar german, ci eschimos) [4, p. 44].

Am reprodus mai sus cuvintele unui preot luteran din Transilvania, pentru a arăta că obiectivitatea datelor din ultimul recensământ (1992) este recunoscută nu numai de români şi, într-al doilea rând, pentru a sublinia faptul că, în lumina acestei obiectivități, numărul vorbitorilor etnici apare scriptic într-adevăr ca fiind mai mic după limba maternă decât după naționalitatea lor. Este un proces legic, caracteristic în general minoritarilor slavi sau de altă origine etnică şi, în consecință, nu oferă motive de îngrijorare.

S-au făcut evaluări şi de altă natură, fără referiri la recensăminte, prin atragerea în discuție a calculelor efectuate de unele foruri, de exemplu bisericeşti. Potrivit unor asemenea calcule ar exista 300.000 de ucraineni [3, p. 27], respectiv cel puțin 100.000 de ruşi lipoveni [5, p. 23] în România. Asemenea estimări ne par a fi exagerate.

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

Oricum, din toate localitățile rurale cu populație slavă din România, cele ucrainene ocupă statistic locul întâi. Ucrainenii sunt, cu alte cuvinte, cel mai numeros etnos slav din spațiul carpato-dunărean (a se compara datele, pe naționalități, din [6, p. 8]).

Foaia de titlu a lucrării *Graiurile ucrainene din România*

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

Configurația graiurilor ucrainene

În funcție de trăsăturile fono-morfologice, sintactice şi lexicale ale graiurilor [1, p. 21-26] şi, pe de altă parte, ținând seama de ordinea descrescândă a arealelor ligvistice şi a vechimii atestărilor istorice, se conturează patru zone dialectale.

Este vorba, din punct de vedere teritorial, de 76 de localități rurale, prevăzute în rețeaua *Atlasului lingvistic regional*, în curs de elaborare, al graiurilor ucrainene din România [3, p. 239-242], din care au fost reținute, pentru a fi descrise în monografie, 32 de localități [1, p. 739].

Cele patru zone sunt următoarele.

1. Zona graiurilor sucevene din nord-estul României (în ucr. *Sučavščyna*), formată din graiuri bucovinene şi huțule, care sunt o prelungire spre sud a dialectului sud-vestic al limbii ucrainene comune. Este cea mai întinsă zonă. Numărul localităților: 35 în rețeaua *Atlasului lingvistic regional*, menționat mai sus, respectiv 14 în monografie, de exemplu (menționăm, aici şi în continuare, pentru a simplifica, doar varianta românească a denumirii), Brodina, Cununschi, Izvoarele Sucevei, Moldova-Sulița, Paltin ş. a.

Este totodată, alături de zona Maramureşului, cea mai veche regiune dialectală, satele de aici fiind menționate în surse istorice româneşti încă în secolul al XIV-lea, deci cu aproximativ 100 de ani înainte de Ştefan cel Mare, deşi ele au existat, pare-se, cu mult timp înainte [1, p. 733].

2. Zona graiurilor maramureşene din nord-vestul României (în ucr. *Maramoroščyna*), situată la sud de Sighet şi formată din graiuri transcarpatice şi huțule ale dialectului sud-vestic al limbii ucrainene comune. Şi aici este vorba despre o prelungire dinspre nord a acestui dialect. Este o zonă destul de întinsă, însumând 11 localități în rețeaua Atlasului, respectiv 9 în monografie, de exemplu, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bistra, Valea Vişeului ş. a. Este totodată, alături de zona Sucevei, foarte veche, satele de aici fiind atestate şi ele încă în secolul al XIV-lea [1, p. 733].

3. Zona graiurilor de stepă din nordul Dobrogei (în ucr. *Dobrudža*), situată la est de Tulcea. Este formată din graiuri denumite convențional „de stepă”. Ele aparțin genetic dialectului sud-estic al limbii

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

ucrainene comune. Exponenții acestor graiuri s-au deplasat aici, în deltă, spre sfârşitul secolului al XVIII-lea, după lichidarea în 1775 a Sicei Zaporojene, organizație politico-militară a cazacilor ucraineni, şi înființarea, în acelaşi an, a Sicei Transdanubiene din Dobrogea. Este o zonă relativ întinsă, însumând 22 de localități rurale în rețeaua atlasului, respectiv 5 în monografie: Hamcearca, Geaferca-Rusă, Ciucurova, Başpunar ş.a. De menționat, tot aici, şi unele localități urbane ca Tulcea şi Isaccea.

4. Zona graiurilor transcarpatice şi huțule din Banat (la fel şi în ucr.: *Banat*), situată la nord-vest de Caransebeş. Satele de aici, puține la număr, s-au format prin strămutarea, la sfârşitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, a unor exponenți ai dialectului sud-vestic al limbii ucrainene comune, cu deosebire din Regiunea Transcarpatică. Această zonă, cea mai mică din cele patru şi cea mai recentă, însumează 7 localități rurale prevăzute în atlas, respectiv 4 localități discutate în monografie: Criciova, Zorile, Copăcele, Cornuțel-Banat.

Cele patru zone dialectale, înfățişând răspândirea graiurilor ucrainene din România

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

Ucrainenii în toponimie

Surprinde, la prima vedere, faptul că în toponimia românească există localități nume de popoare ca Greci, Sârbi, Unguri etc. formate din numele etnic respectiv, pus la plural [8, p. 266], dar nu există denumirea *Ucraineni. Ea nu se întâlneşte, de pildă, printre cele 76 de nume de locuri menționate parțial mai sus, dar nici aiurea.

Pentru a găsi o explicație, vom menționa mai întâi că forma actuală *ucrainean* este relativ recentă. În trecut s-au folosit în română o serie de sinonime ale acestui termen, mai ales *rus*, cu forma feminină *ruscă* [7, p. 939], *rusnac,* cu varianta fonetică *rusneac* [8, p. 283], ambele cuvinte ca în ucraineană, de unde provin, apoi *rutean*, adică ucrainean din Austro-Ungaria, mai precis din fosta Galiție de Est, Ungaria de Nord-Est şi, parțial, din Bucovina [9, p. 1071], termen destul de vechi, căci este de origine latină medievală: *ruteni* (la gen. pl. *rutenōrum*), i.e. locuitori din Ruthenia 'Russland' [10, III, p. 520], în germană *Ruthene*.

De menționat apoi, iar acest lucru este principalul element al explicației, că de la aceste apelative s-au format numeroase nume de locuri, mai ales cu radicalul *rus*-/*ros*- cu sensul 'slav oriental, originar din teritoriile fostei Rusii Kievene (secolul al IX-lea şi următoarele)', din care vom semnala doar câteva, de exemplu, *Rusca,* în sintagme ca Rusca-Mare, Rusca-Mică; *Rusul*: Rusul de Jos, Rusul de Sus; *Ruşii*: Ruşii lui Asan, Ruşii lui Chiriac; *Roşiori*: Roşiorii de Vede cu sinonimul Ruşii de Vede; *Rusăneşti*: Rusăneştii de Jos, Rusăneştii de Sus; *Ruseni*: Rusenii-Noi, Rusenii-Vechi; *Rusova*: Rusova Nouă, Rusova Veche; *Rusciori*, o localitate cu acest nume, de lângă Sibiu, fiind atestată în 1380 sub denumirea Villa Ruthenica 'Aşezarea rutenească' [8, p. 281]; ş.a.

De menționat că *Roşiori*, amintit mai sus, vrea să însemne *Ruşiori* sau *Rusciori* [8, p. 281], cu radicalul *rus*-/*ros*-, şi n-are nimic a face cu *roşiori*, denumire folosită în trecut pentru a desemna ostaşi din trupele de cavalerie. De altfel, Roşiorii de Vede se mai numesc şi Ruşii de Vede, iar în secolul al XVIII-lea se numeau Roşii de Vede [8, p. 282], de unde se poate vedea că denumirea prezintă alternanța *u*/*o* şi n-are valoare cromatică, deci nu este un derivat de la *roşu*.

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

Toponimele cu radicalul *rus-*/*ros-*, menționate mai sus, sunt, așadar, de sorginte ucraineană şi atestă o populație slavă orientală de tip kievean, care cu timpul a fost asimilată de elementul dominant autohton, românesc. Pentru a denumi localități cu populație slavă orientală de tip moscovit, nu s-a folosit radicalul *rus-*/*ros-*, ci radicalul *musc-*/*mosc-,* în toponime ca *Moscalul*, *Moscălița*, *Muscăleşti* sau radicalul *lipov-*, acesta după stabilirea la începutul secolului al XVIII-lea a primilor staroveri în Moldova: *Lipoveni*, *Cretenii-Lipoveni*, *Schitul Lipovenesc* ş.a.

Este o distincție din domeniul diacroniei, motiv pentru care subiectele vorbitoare nu pot da azi, în cazul toponimelor cu *rus-*/*ros-*, o explicație satisfăcătoare, recurgând de regulă la etimologii populare.

În concluzie, există două tipuri de localități româneşti cu denumire ucraineană: toponime din perimetrul celor patru zone dialectale, discutate în secvența precedentă, cu populație neasimilată, şi toponime cu radicalul *rus-*/*ros-* din afara acestor zone, cu populație ucraineană asimilată, deci inexistentă etnic la ora actuală. În recensăminte populația de primul tip este înregistrată de regulă sub denumirea ucraineni sau ruteni, populația aparținând celui de-al doilea tip sub denumirea români.

Structura graiurilor

În orice studiu de dialectologie cu caracter de ansamblu aspectul structural, adică organizarea internă a graiurilor ocupă un loc important. În monografie, acest aspect este prezentat destul de detaliat [1, p. 19-101] (vezi şi [2, p. 403-417]) sub forma a cinci structuri lingvistice: structura fonetică a graiurilor (vocalismul accentuat şi cel neaccentuat), structura fonologică (trăsăturile esențiale ale fonemelor, corelațiile de timbru şi sonoritate), structura morfologică (forme tradiționale şi inovații), structura sintactică (organizarea sintagmelor şi a propozițiilor) şi structura lexicală (dialectisme, arhaisme și împrumuturi).

În studiul acestor structuri se fac referiri comparative la limba literară şi la graiurile din macrosistem. Principiul diferențial, întâlnit în alcătuirea glosarului dialectal (v. infra) este aplicat şi aici. De exemplu, în fonetică se evidențiază la graiurile de stepă din Dobrogea trecerea, în

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

anumite condiții, a vocalei *i* la *o* (*sil'* 'sare '>*sol'*) sub influența limbii ruse vorbite de lipoveni; în morfologie se semnalează la graiurile din nord (transcarpatice, huțule şi bucovinene) formarea gradului comparativ cu ajutorul adverbului *mai* din limba română: *mai blysko* 'mai aproape'. În sintaxă se pun în evidență, tot în nord, unele construcții prepoziționale de tipul *iz nožóm* 'cu cuțitul' ('a tăia pâinea cu cuțitul'), evident sub influența mediului lingvistic românesc, în care instrumentul acțiunii se exprimă cu ajutorul prepoziției *cu* (pentru influențele de mai sus, v. [1, p. 735, 737, 738]).

Relațiile de bună vecinătate şi, uneori, de intimă conviețuire cu populația românească prin intermediul pieții, al serviciului militar, al administrației de stat şi al sistemului mass-media explică pătrunderea în lexicul graiurilor a numeroase împrumuturi din vocabularul limbii române, mai ales substantive ca: *aménda*, *bombóna*, *hálba*, *kraváta*, *kurkán*, *primár*, *salár* ş.a. (etimoanele româneşti pot fi uşor identificate: amendă, bomboană, halbă etc.).

Numeroase, dar inferioare numeric față de elementele româneşti, sunt în nord împrumuturile din maghiară: *várioş* 'oraş' (< város), *darába* 'bucată' (< darob), *katuná* 'soldat' (< katona), *pohár* 'păhar' (< pohár) ş.a., apoi cele din germană: *kanóna* 'tun' (< Kanone), *kasárn'a* 'cazarmă' (< Kaserne), *fajránt* 'încetarea zilei de lucru' (< Feierabend), *fána* 'steag' (< Fahne), ş.a., sau din polonă: *ál'bo* 'sau (conjuncție)' (< albo), *pl'óntro* 'etaj' (< piętro) ş.a.

În sud-est, deci în graiurile de stepă, se întâlnesc împrumuturi turcice, de ex. *kabák* 'pepene' (< kabak), bulgăreşti, de ex. *ciúşka* 'ardei iute' (< čuška) şi mai ales ruseşti: *apját'* 'din nou (adverb)' (< opjat'), *brósit'* 'a arunca' (< brosit'), *kartóşka* 'cartofi' (< kartoška), *náda* 'trebuie' (< nado) ş.a.

Textele dialectale

Textele joacă în dialectologie un rol de căpătâi. Ele sunt o finalitate a strângerii materialului şi totodată o sursă în interpretarea acestui material din punct de vedere lingvistic. Într-adevăr, secvența din [1, p. 102-632]

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

constituie partea centrală, cea mai întinsă, a monografiei. Au fost atrase în discuție 32 de localități prin intermediul unui număr de 81 de informatori de vârste deosebite, mai ales din generația vârstnică, şi de ambele sexe. Înregistrările s-au făcut pe bandă magnetică la începutul anilor ’60 (1962-1965), în mare parte în urma îndemnurilor Conferinței naționale de dialectologie slavo-română din iunie 1961, când au fost prezentate la Bucureşti comunicări privind mai toate graiurile slave din România (v. „Romanoslavica”, VII, 1963).

Înregistrările, efectuate în cele patru zone (Suceava, Maramureş, Dobrogea, Banat), au fost făcute de către cercetători de la Institutul de lingvistică din Bucureşti (azi Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”) şi cadre didactice de la Catedra de limbi slave a Universității din Bucureşti. Ele constituie o parte componentă a Arhivei fonogramice a graiurilor slave din România, aflată în păstrare la institutul mai sus menționat.

S-a folosit la înregistrare o gamă variată de teme cu caracter etnografic, adecvate regiunii şi persoanelor respective, de exemplu, în localitatea Brodina, din zona Sucevei (informatoare Hlodyk Iryna) [1, p. 767]: Cum se face pâinea, Cum se fierbe o ciorbă (în ucr.: *Jak varyty boršč*), Ciorba cu mămăligă, Cum se fac castraveții murați, Cum se pune varza la murat, Cum se fac sarmalele, Cum se taie o găină, Cositul fânului, Săpatul cartofilor, Cum se face un balmuş (adică o mămăligă cu smântână).

Această secvență din lucrare este precedată de câteva principii metodologice care au stat la baza înregistrării textelor şi se încheie cu un foarte util *Glosar* [1, p. 632-718], care cuprinde, după calculele noastre, aproximativ 2.000 de lexeme, i.e. cuvinte şi forme gramaticale potrivit principiului diferențial, pus la temelia acestei părți lexicografice. Lexemele nu coincid, aşadar, cu cele din limba literară şi sunt, cele mai multe dintre ele, împrumuturi din alte limbi, mai ales din română.

Ucrainenii şi lipovenii: elemente situaționale comune

Desprinse din acelaşi masiv lingvistic, anume est-slav, şi implantate în acelaşi mediu ambiant de adopțiune, anume est-romanic,

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

graiurile ucrainene din România prezintă o serie de apropieri şi trăsături definitorii, comune cu graiurile ruşilor lipoveni, deşi ucrainenii sunt semnalaţi în nordul României de azi încă în secolul al XIV-lea, în timp ce ruşii staroveri sunt atestaţi documentar aici abia la începutul secolului al XVIII-lea.

O primă trăsătură comună este de ordin teritorial, căci două din cele patru zone dialectale ucrainene din România, şi anume nordul Moldovei (Suceava) şi Delta Dunării (Dobrogea) sunt teritorii în care figurează atât localităţi cu populaţie ucraineană, de exemplu, Brodina, Paltin etc. (în zona Suceava), Letea, Caraorman etc. (în zona Dobrogea), cât şi localităţi cu populaţie lipovenească: Manolea, Lespezi etc. (zona Sucevei), Periprava, Sarichioi etc. (zona Dobrogei). În deltă există şi localităţi mixte, în sensul că aici locuiesc atât ucrainenii, cât şi lipovenii: Poşta, Chilia, Crişan, Sulina, Tulcea, Isaccea ş.a.

O a doua trăsătură comună este de ordin lingvistic: bilingvismul, care implică, după cum se ştie, folosirea curentă, în mod alternativ, a două idiomuri diferite, în cazul de faţă, graiul natal şi româna. Bilingvismul se manifestă, ca întindere şi intensitate, în mod diferit, în funcţie de vârstă şi sex. Astfel, persoanele în etate, cu deosebire femeile (care sunt cele mai conservatoare) folosesc acasă şi în sat exclusiv graiul local, în timp ce bărbaţii vorbesc în anumite situaţii numai limba statului, de exemplu, în timpul serviciului militar şi la locul de muncă din localităţi urbane. Acest fapt explică, între altele, de ce în statistici populaţia după limbă maternă este mai mică numeric decât populaţia reală (la recensăminte bărbaţii declară deseori că vorbesc în mod curent româna). Astfel, la recensământul din 1992 au declarat ca limbă maternă limba oficială a statului peste 5.000 de ucraineni, respectiv peste 8.000 de lipoveni (a se compara datele din [6, p. 30-31].

Graiurile est-slave din România vorbite de ucraineni şi lipoveni au un caracter discontinuu sau insular, căci sunt situate, de regulă, izolat, într-un mediu aloglot, care le influenţează lingvistic tot mai mult. „Aceasta a făcut ca limba ucraineană dialectală (...) să dispară treptat, proces care continuă şi în zilele noastre” [1, p. 8]. Acelaşi lucru se poate spune şi despre rusa vorbită de lipoveni, unde influenţa mediului înconjurător, de exemplu

BDD-A24321 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

în antroponimie, este covârşitoare: peste 70% din numele de familie lipoveneşti au inovat cu timpul, fiind românizate sau autentic româneşti.

Graiurile est-slave din România sunt totodată divergente, adică sustrase timp îndelungat de sub influenţa nivelatoare a limbii literare din macrosistemul de origine. Ele prezintă însă unele afinităţi, începând cu anul 1945, în direcţia limbii literare, ceea ce se reflectă pozitiv în limba predată în şcoli naţionale, acolo unde ele există, căci o revigorează.

Graiurile est-slave din România sunt, în general, graiuri secundare, căci s-au desprins din perimetrul graiurilor primare din macrosistem, care constituie pentru ele *terra unde oriemur*. Astfel, graiurile ucrainene de stepă din Dobrogea aparţin genetic dialectului sud-estic al limbii ucrainene comune, iar graiurile transcarpatice şi huţule din Banat aparţin, sub raportul originii, dialectului sud-vestic al limbii ucrainene comune. Cât priveşte graiurile lipovenilor, acestea îşi au sorgintea, toate, în dialectul meridional al limbii ruse comune. Elementul est-slav este aşadar, în totalitatea sa, un fenomen de implant în spaţiul carpato-dunărean.

Pe baza celor de mai sus putem formula şi o opoziţie binară, care ţine mai mult de domeniul terminologiei. Din punctul de vedere al lingvisticii româneşti, graiurile est-slave în discuţie sunt enclave, adică unităţi lingvistice străine, care nu-şi găsesc locul, plenar, în reţeaua de localităţi a atlaselor lingvistice româneşti, în timp ce pentru lingvistica est-slavă ele sunt exclave, adică unităţi lingvistice proprii, care cu timpul s-au înstrăinat. Ele s-au format, în prima concepţie, prin imigrare, în cea de-a doua concepţie prin emigrare.

Importanţa monografiei

Asemenea lui Gustav Weigand, care, în căruţa sa cu doi cai, a străbătut ţara din Banat până prin părţile Prutului, pentru a publica în 1909 primul atlas lingvistic românesc, autorii monografiei au efectuat anchete şi, mai ales, au lucrat timp de aproape patru decenii pentru a transcrie textele şi a interpreta materialul strâns prin deplasări pe teren în perioada anilor 1962-1965. Şi pentru a publica deci primul studiu de ansamblu al graiurilor

BDD-A24321 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

ucrainene din România, important nu numai pentru dialectologie, ci şi pentru etnografie şi folclor.

De menționat apoi că în monografie se stabileşte pentru prima dată apartenența acestor graiuri la un anumit subdialect, respectiv la unul din cele două dialecte ale limbii ucrainene comune. Implicit autorii lucrării realizează pentru prima oară o clasificare judicioasă a graiurilor ucrainene dispuse în cele patru zone dialectale din spațiul lingvistic carpato-dunărean.

Lucrarea n-are numai o importanță intrinsecă, deci pentru dialectologia regională şi cea panucraineană. Ea este importantă şi ca model extern, demn de a fi imitat, în cel mai bun sens al cuvântului, de alți dialectologi. Mă gândesc la graiurile ruşilor lipoveni, care nu dispun încă de un corpus de texte, necesare descrierii particularităților fonetico-fonologice şi gramaticale ale graiurilor şi de un glosar diferențial. Alcătuirea unui dicționar al graiurilor vorbite de lipoveni, inițiată de regretatul Andrei Ivanov, a rămas acum, după încetarea sa din viață, în faşă, iar forurile şi persoanele care ar fi firesc să se ocupe de acest lucru, nu manifestă nici pe departe interesul necesar.

Ar fi de dorit – menționăm în încheiere – ca la studiul în discuție, consacrat lexicului apelativ, să i se adauge un studiu consacrat lexicului onomastic, deci numelor de persoane şi de animale, de asemenea numelor de locuri. O asemenea cercetare privind antroponimele, zoonimele şi toponimele ucrainene din România ar fi o complinire utilă, căci ar putea pune în evidență fațete noi ale raporturilor interlingvistice şi interetnice în cele patru zone.

O a doua complinire, de lungă durată ca elaborare, dar de mare însemnătate, ar fi încheierea lucrărilor de cartografiere a materialului dialectal în vederea publicării *Atlasului regional al graiurilor ucrainene din România*, la care se lucrează, cu mari întreruperi, în ultimele decenii.

Oricum, chiar fără aceste două compliniri, care nu sunt decât un deziderat şi nu afectează cu nimic valoarea lucrării, studiul elaborat de lingviştii Nicolae Pavliuc şi Ion Robciuc (au publicat recenzii Andrij Danylenko, Toronto; Ion Rebuşapcă, Bucureşti; Marko Stech, Varşovia) reprezintă o realizare de anvergură şi importanță deosebită atât pentru ucrainistică, cât şi pentru dialectologia slavă în genere.

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)

NOTE

1. Nicolae Pavliuc, Ion Robciuc, *Ukrainian Dialects in Romania. Dialectal Texts*, Edmonton-L'viv-New York-Toronto, 2003, 782 p. (Lucrarea este elaborată în limba ucraineană, fiind prevăzută cu rezumate în engleză, română şi ucraineană).

2. Nicolae Pavliuc, *Morphological Peculiarities of the Ukrainian Dialects of Northern Moldova (Romania)*, în „Living Record. Essays in Memory of Constantine Bida", University of Ottawa Press, 1991, p. 403-417.

3. Ion Robciuc, *Studii şi articole*, Bucureşti, Editura Mustang, 1999 (lucrarea este elaborată în limba ucraineană.

4. Peter Miroschnikoff, *...Interview mit „Zigeuner-Pfarrer" Eginald Schlattner*, în „Südosteuropa Mitteilungen", 2005, 4-5, s. 43-49.

5. Feodor Chirilă, Andrei Ivanov, Theodor Olteanu, *Probleme de dialectologie. Graiurile ruseşti lipoveneşti din România*, Bucureşti, E.U.B., 1993.

6. Comisia națională pentru statistică, *Recensământul populației şi localităților din 7 ianuarie 1992. Rezultate generale. Populație, gospodării, locuințe*, Bucureşti, 1993.

7. Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan", *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a II-a, Bucureşti, 1996.

8. Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, E.A., 1963.

9. Gerhard Wahrig, *Deutsches Wörterbuch*. Neu herausgegeben von Dr. Renate Wahrig-Burfeind, Gütersloh -München, 2000.

10. Max Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg, 1958 (ed. rusă, Moscova, 1987, vol. IV).

BDD-A24321 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:44:39 UTC)